

De man die probeerde de Oekraïense Joodse geschiedenis te herdefiniëren

Voor Ilya Galant waren de verhalen over de eeuwige haat tussen Oekraïners en Joden niet meer dan mythes

In dit essay wordt het leven en werk besproken van Ilya Galant, een belangrijke maar weinig bekende Joods-Russisch-Oekraïense historicus en politiek liberaal. Slavist en schrijver Brian Horowitz gaat in dit artikel in op Galants visie op de Joodse geschiedenis van Oekraïne. Galant wilde de rechten van de Joden in Rusland legitimeren en hun aanwezigheid in Oekraïne 'normaliseren'. Om dit doel te bereiken interpreteerde hij de geschiedenis op een creatieve manier, waarbij hij zowel de Joods-Oekraïense vriendschap als de Joodse bijdragen aan Oekraïne belichtte. Hij deed ook een beroep op de Russische intelligentsia om een liberale coalitie van krachten te vormen ten gunste van Joodse rechten. Dit essay belicht contexten die niet de nodige wetenschappelijke aandacht hebben gekregen: Joodse geschiedschrijving over Oekraïne, Joodse liberalen in Rusland, de ontwikkeling van de Russisch-Joodse geschiedschrijving, het beeld van de Joden in de Pools-Oekraïense geschiedenis, en de Joodse wetenschap in Sovjet-Oekraïne.

Galant benadrukte dat Joden en Oekraïners eigenlijk veel gemeen hadden, waaronder hun liefde voor het land en hun gezamenlijke strijd tegen onderdrukkers (Afbeelding: Skole, Oekraïne, ca. 1914. Uit de Joseph and Margit Hoffman Judaica Postcard Collection, deel van de National Library of Israel Digital Collection)

Over het historische werk van Galant is vrijwel niets geschreven. Hij werd geboren in Nyzjin, Oekraïne, in 1867 en stierf waarschijnlijk tijdens het bloedbad van Babi Jar in 1941. Als jongen kreeg hij een religieuze opvoeding. In Nyzjin kreeg hij een hechte band met de geschiedenisprofessoren van de plaatselijke universiteit en studeerde een aantal jaren in de universiteitsbibliotheek. In 1890 verhuisde hij naar Kiev om daar geschiedenisles te geven op middelbare scholen. Als historicus publiceerde hij een aantal belangrijke studies met betrekking tot de beschuldigingen van rituele moord, gericht op Joden, het Kozakkengeweld tegen de Joden als aanhangers van een vreemde religie in 1648 en de Russisch-Joodse betrekkingen in de negentiende eeuw.

Synagoge van Nyzhin, gebouwd rond 1900. (Centrum voor Joodse Kunst aan de Hebreeuwse Universiteit van Jeruzalem; deel van de National Library of Israel Digital Collection)

Galant zou misschien een bekende naam zijn geworden in de Oost-Europese Joodse geschiedschrijving als de Joodse autonomie in Oekraïne en in heel Oost-Europa een succes was geworden. Maar zo is het niet gelopen. Terwijl de verzwakking van de centrale macht aan het einde van de Eerste Wereldoorlog leidde tot de val van de tsaar en de opkomst van een onafhankelijk Oekraïne, had het grootste deel van het voormalige Russische Rijk, met inbegrip van Oost-Oekraïne, rond 1921 een nieuwe vorm gekregen, de Sovjet-Unie. Die staat, met zijn communistische ideologie en een sterke centrale regering, ging mee in het Oekraïense nationalisme en onderdrukte met geweld zowel de religieuze als de nationale identiteit van de Joodse Oekraïners (op een enkele uitzondering na). In Oost- en Midden-Europa, in Polen, Roemenië en de Baltische staten, was het Joodse nationalisme als politiek middel machteloos gebleken. Galants politieke visie en zijn bereidheid om Joden te verbinden met andere, minder prominente bevolkingsgroepen tegenover de centrale macht hadden niets opgeleverd, en wat had moeten dienen als model voor een nieuw type geschiedschrijving gericht op verenigde minderheden, definieerde de bedenker ervan als een restverschijnsel, bourgeois en overbodig.

Vandaag de dag vertegenwoordigt hij een van die "wegen die niet bewandeld zijn", een Joodse historicus die strandde op de slierten van de geschiedenis die hij zelf anders had proberen vorm te geven.

Tijdens zijn loopbaan slaagde Galant erin toegang te krijgen tot zeldzame documenten in Russische archieven: het stadsarchief van Kiev, de archieven van de gouverneur van de staat en zelfs politiedossiers. Hij was bevriend met de academische elite in Nyzhin en Kiev, en in het laatste decennium van de negentiende eeuw was hij een tijdlang privé-secretaris van Samuil Brodsky, een roemruchte industrieel uit Kiev. Bovendien had hij, dankzij zijn kennis van het Hebreeuws, toegang tot *pinchasim* (gemeentelijke grootboeken), rabbinale manuscripten, boeken met gegevens over de Joodse gemeenschap en andere Joodse documenten.

Galant omarmde een Oekraïens-Joodse identiteit, een die brak met de visie van andere Joodse historici die spraken over Joden als een verenigde gemeenschap in het hele rijk. Galant was hierin uniek: hij richtte zich uitsluitend op Joodse Oekraïne en sympathiseerde met het Oekraïense nationalisme.

De Kresjtsjatik, de belangrijkste verkeersader in Kiev, ca. 1900. (Uit de Joseph en Margit Hoffman Judaica Postcard Collection, deel van de National Library of Israel Digital Collection)

Essentieel in al zijn werk is het concept dat Oekraïne ook de Joden omvatte die er woonden. Daardoor bevond Galant zich op een kruispunt van opvattingen: het ontstaan van de nationale strijd in het Russische Rijk - Oekraïens, Litouws, Joods - kondigde zich aan en het liberalisme, de waarden van een multicultureel democratisch Rusland, won aan populariteit.

Misschien wel de meest vernieuwende dimensie van Galants werk is zijn portrettering van een Joods-Oekraïense synthese, omdat die tegen de stroom van de Russische en Joodse geschiedschrijving in gaat. In de negentiende-eeuwse Russische geschiedschrijving worden Joden, als ze al worden afgeschilderd, overwegend voorgesteld als profiteurs en uitbuiters van het harde werk van de boeren. Dat was het geval bij de invloedrijke Oekraïense historicus Mykola Kostomarov. niet-Joodse historici schetsten zelden een positief beeld van de Joden, met uitzondering van Sergej Bersjadski, die in zijn studie van de Joden in het noordwesten van Rusland aantoonde dat Joden voor de economische en culturele vooruitgang in Rusland wel degelijk een toegevoegde waarde hadden.

Het is niet verwonderlijk dat het onderwerp Oekraïne in de Joodse geschiedenis ingewikkeld ligt. Zeker, vooraanstaande historici als Heinrich Graetz en Simon Dubnov benadrukten het geweld en het antisemitisme en hadden het vooral over de Chmelnitsky-opstand, een bloedige burgeroorlog die tussen 1648 en 1654 woedde tussen Polen-Litouwen en de Oekraïense kozakken. Daartegenover stond de onconventionele gedachtelijn waarin de nadruk werd gelegd op de gunstige omstandigheden die de Joden naar Oekraïne hadden gelokt en die, ondanks het periodiek oplaaiende geweld, het ontstaat van een dynamische, bloeiende Joodse cultuur mogelijk hadden gemaakt. Historici als Avram Harkavy, Mikhail Kulisher, en later Saul Borovoi behoren tot deze groep.

Anderen de schuld geven

Zoals gezegd, Galant zag een eenheid van Oekraïens-Joodse belangen waar anderen verdeeldheid vonden. Zo legde hij de schuld van het anti-Joodse geweld bij de heersende macht: in het ene geval bij de Polen, in het andere bij de Russische regering. In bijna alle gevallen hield hij de Oekraïners uit de wind. Galants standpunt is onverdedigbaar en in tegenspraak met het historische bewijs, maar hij hield voet bij stuk en zette zichzelf op de kaart als vriend van het Oekraïense volk in hun streven naar nationaal zelfbewustzijn.

Net als andere Joodse leiders was Galant verscheurd, daar waar er sprake was van strijd tussen de centrale en lokale machthebbers over de Joodse loyaliteit. Hij had veel sympathie voor de Oekraïners en hun nationale doelen, maar identificeerde zich ook met de Joodse politieke eisen. Hij vroeg zich af of de Joodse vooruitgang moest worden gekoppeld aan het Russische liberalisme (een multinationaal Rusland onder Russische controle), aan Oekraïense autonomie of aan de Joodse nationale strijd.

Een Joodse apotheker met zijn vrouw en zoon, Berdychiv, Oekraïne, ca. 1900. (Uit de Joseph en Margit Hoffman Judaica Postcard Collection, deel van de National Library of Israel Digital Collection)

Galants pogingen om alles voor alle mensen te zijn, was gedoemd te mislukken. Ze leidden tot een gebrekkige geschiedschrijving, waardoor men bij het lezen van Galant feiten van verbeelding moet onderscheiden. Zijn probleem was dat alle betrokken partijen (de Russische regering, het Russische volk, de Oekraïners, de Joden) niet gemakkelijk te paaien waren en dat sommige belangen onverenigbaar waren. Galant hield vast aan de hoop dat historische studie zou kunnen bijdragen aan het verkrijgen van rechten voor Joden in het Russische Rijk. Niets wat Joden deden kon de Russische regering er echter van overtuigen de controle te versoepelen. Tegelijkertijd werkten de Oekraïners aan hun eigen nationaliteit door de Oekraïense taal te gebruiken op scholen en bij culturele activiteiten, in de hoop hun recht op zelfbestuur kracht bij te zetten. Joden, zelf een vervolgd volk, begonnen met het formuleren van eigen eisen, behorend bij het verlangen naar een Joodse culturele autonomie, een streven dat zich snel verbreidde.

Kort voor 1905 toeterde Galant zelfs het zionisme van de hoogste toren, overtuigd als hij was dat een Joodse nationale identiteit het Joodse zelfrespect zou versterken; en wie weet zou een deel van de Joden in Oekraïne betaald werk kunnen vinden in het Osmaanse Palestina. Maar Oekraïne bleef het centrum van zijn persoonlijke en professionele aandacht.

Jaarmarkt in Oekraïne, medio negentiende eeuw, van Vasily Ivanovich Sternberg (1818-1845)

In een vroeg artikel, getiteld 'Over de geschiedenis van de vestiging van Joden in Polen en Oekraïne in het algemeen en in Podoliya in het bijzonder' (1897), deed Galant een bewering die hij zijn hele leven zou bijven herhalen, namelijk dat Oekraïne uitstekende omstandigheden bood voor Joods leven omdat daar "het leven niet zo heftig en hard was, zoals in West-Europa." Hij bedoelde dat in West-Europa Joden onafgebroken werden dwarsgezet en vervolgd, iets waar in Oekraïne relatief weinig sprake van was. Ook in Oekraïne kwamen wel dramatische gebeurtenissen voor, maar die waren eigenlijk uitermate zeldzaam en hoogst ongebruikelijk. Op dit punt maakte Galant verregaande generalisaties:

"Alleen het oude Roes lijkt in dit opzicht een gelukkige uitzondering (relatief gesproken). Ondanks hun komst in de tijd van de eerste vorsten van het huis Roerik, en misschien nog wel eerder, waren de Joden niet het slachtoffer van persoonlijke vervolging en verdrijving, ondervonden zij niet die lichamelijke martelingen en geestelijke vernederingen die hun geloofsgenoten in West-Europa eindeloos moesten doorstaan. Maar, dit gezegd hebbende, geloof ik niet dat de Joden altijd gezegend waren met volledige voorspoed, maar het leven verliep vredig en werd niet verstoord door het binnendringen van de wilde menigte."

Galant was zich ervan bewust dat het voor een Joodse historicus die de geschiedenis van Oekraïne bestudeert uitermate lastig was om de Chmelnitsky Opstand in de zeventiende eeuw en de Haidamachtsjina, de acties van bendes Oekraïense paramilitaire krijgers in de achttiende eeuw, te behandelen.

Ziehier het probleem: Oekraïense historici prezen het geweld tegen de Poolse overheersing als een diep gevoelde uitdrukking van de Oekraïense nationale identiteit, maar voor Joden waren deze gebeurtenissen tragedies. Zij werden op grote schaal het slachtoffer, vermoord, verkracht, tot slaaf gemaakt en hun bezittingen werden geplunderd. Galant erkende dat Joden zichzelf in leven wisten te houden omdat ze zich conformeerden aan de Poolse economische en politieke behoeften, maar hij bleef bij zijn mening dat Joden niet het mikpunt waren van de Oekraïense haat maar in wezen slechts 'nevenslachtoffers'.

Volgens Galant waren bronnen uit die tijd het met hem eens:

"Men kan niet ontkennen dat Joden onschuldig hebben geleden tijdens de Haidamachtsjina, want zelfs in overduidelijk anti-Joodse teksten wordt, naar het schijnt, geen melding gemaakt van Joodse vijandige handelingen jegens de Haidamakken. Zelfs de archimandriet van het Motroninskyklooster in Melniki Cherkasy, Melchisedek Znatjsko-Javorski, die door velen wordt beschouwd als de belangrijkste aanjager van de misdaden van de Haidamakken, spreekt in zijn klaagzangen en klachten over de vervolgingen van de Polen jegens de Russisch-orthodoxe christenen en de Russisch-orthodoxe kerk nauwelijks over Joden."

Anders dan anti-Joodse bronnen doen, verklaart Galant de strijd als het gevolg van een conflict waarbij drie belanghebbende partijen betrokken waren: Russen, Polen en Joden. Hij benadrukte het belang van de religieuze, ideologische en etnische motieven:

"Er kan echter geen twijfel over bestaan dat het Russische element in Polen schuldig is aan de twee enorme catastrofes in de Joodse geschiedenis, de Chmelnitsky Opstand en de Haidamachtsjina. Deze catastrofes vonden hun oorsprong in een nationaal, geestelijk en economisch antagonisme tussen de Poolse adel, de Joden en de Russische boerenstand, alle partijen in deze tragedies."

Het is veelzeggend dat Galant de Oekraïners of Roetheners "Russen" noemt. Of Galant iets bijzonders wilde zeggen door deze terminologie te gebruiken is moeilijk te zeggen. In ieder geval kan men het uitleggen als een poging om Oekraïne af te schilderen als een natuurlijk deel van Rusland, waarmee Galants liberale standpunt ten gunste van het multi-etnische Russische rijk wordt onderstreept. Daarmee spreekt Galant

zichzelf tegen: door Oekraïners Russen te noemen geeft hij impliciet de Oekraïners de schuld van het geweld tegen Joden.

Joodse jongens in Karpatisch Roethenië (deel van het huidige Oekraïne), 1918. Uit de Joseph en Margit Hoffman Judaica Postcard Collection; beschikbaar via de National Library of Israel Digital Collection

Galant wees bewust op de kwetsbaarheid van de Joden, hun precare positie als werknemers van de landheren en op de lijdende Oekraïners:

"In het sociaal-economische leven van deze regio zaten werkende Joden in een zeer gevaarlijke en riskante positie. Zij bevonden zich tussen (...) een tirannieke, onwetende adel die geen grenzen kende in hun hartstochten en grillen, en het gewone volk dat wordt vervolgd, vergeten, gemarteld en overgelaten aan de grillen van het lot." Anders dan spreekt uit de verhalen die bestaan over het alomtegenwoordige geweld tegen Joden tijdens de Chmelnitsky Opstand, betoogde Galant dat het geweld helemaal niet wijdverspreid was en dat de gevolgen niet van lange duur waren. Eén manier waarop hij zijn beweringen kracht bijzette, was door te schrijven over de succesvolle wederopbouw van de Joodse gemeenschappen na dergelijke verstoringen.

Onwaarheden ontzenuwen

Galant was niet bang om rechtstreeks het Joodse lijden in Oekraïne te benoemen, omdat hij het, in vergelijking met andere landen, als niet erg betekenisvol beschouwde. Toch deed hij geen moeite om de Oekraïners

te beschuldigen. Hij vond bijna altijd een andere vervolger. Uit Galants onderzoek blijkt dat de katholieke kerk de Joden grote geldsommen afperste. In de zeventiende en achttiende eeuw kwamen Joodse gemeenschappen in zwaar weer terecht en konden de hen opgelegde belastingen niet betalen. Vaak werden ze gedwongen tegen onwaarschijnlijk hoge rentepercentages geld te lenen en hun meest waardevolle voorwerpen in onderpand te geven, soms zelfs hun synagogen! In veel gevallen heeft de Poolse katholieke kerk de Joden genadeloos afgeperst, omdat zij nauwelijks een andere keus hadden dan leningen af te sluiten bij de enige bron waar ze aan liquide middelen konden komen.

De Sint Jozefkerk in Pidhirtsi, Oekraïne, gebouwd door de Poolse edelman Wacław Rzewuski, ingewijd in 1766. (Foto: Sergij Wentseslavskij)

Galants gebruik van documenten hielp om onwaarheden en legenden te ontkrachten die de status van waarheid hadden gekregen. Hij legde bijvoorbeeld uit dat veel mensen waren gaan geloven dat de Oekraïners zóveel aan de Joden verschuldigd waren dat de Joden geünieerde (Ecclesia Ruthena unita, een historische orthodoxe kerk) kerkgebouwen bezaten en deze aan de kerkgangers verhuurden. Galant legde uit:

"Er bestaan beschuldigingen, vals, niet geverifieerd, wetenschappelijk of gedocumenteerd onbewezen, die echter niet alleen gericht zijn aan het adres van degenen tegen wie ze oorspronkelijk waren gericht, maar ook aan hun verre nakomelingen. Deze beschuldigingen, waarvan niet bekend is hoe ze zijn ontstaan en in circulatie zijn gekomen, zijn legenden die mettertijd als ware feiten verankerd zijn geraakt, als een onweerlegbare waarheid, niet alleen in de ogen van het onwetende eenvoudige volk, maar ook in die van de geleerde autoriteiten."

Galant hield vol dat er in alle documentatie betreffende Joden in Oekraïne voor een dergelijke bewering geen bewijs te vinden was. Alleen Kozakkenkronieken beweren dat de kerken onder Joodse controle staan, en, zo merkte hij op, deze bronnen hebben veel kritiek gekregen. Hoewel hij erkende dat in volksliedjes wel iets van waarheid te vinden was, merkte hij niettemin op dat:

"Het is zeer riskant om serieuze conclusies te trekken op basis van uitsluitend volksliedjes."

Als verklaring voor dergelijke beweringen gaf Galant zijn tamelijk riskante mening dat de verkoop van alcohol door Joden werd geassocieerd met kerken, omdat Oekraïners hun feesten en belangrijke momenten in de levenscyclus vierden in de kerken. En als zij zich geen drank konden veroorloven konden ze dus ook hun feesten niet vieren. Hieruit zou men kunnen concluderen dat Joden de kerken controleerden. Volgens Galant zijn deze beschuldigingen waarschijnlijk gebruikt om de bevolking op te hitsen en de Chmelnytsky Opstand te onderbouwen. Maar wat eerst als propaganda werd gebruikt, werd later door zelfs de meest gerespecteerde Oekraïense historici als waarheid geïnterpreteerd.

Galants pogingen om de Oekraïeners vrij te pleiten kunnen niet onopgemerkt blijven. Zijn beweringen botsen met andere versies van dezelfde gebeurtenissen, zowel in zijn tijd als nu. Natuurlijk zijn zijn beweegredenen doorzichtig: hij wilde individuen beschuldigen en latere historici beschuldigen van antisemitisme om, zoals hij dat zag, de legitimiteit van een Joods-Oekraïense politieke alliantie in stand te houden. Hoewel het onmogelijk is om het volledig eens te zijn met Galant, kunnen we wel sympathie opbrengen met zijn wensen om los te komen van stereotypen en anti-Joodse gebeurtenissen opnieuw te bekijken, zodat duidelijk zou worden hoeveel waarheid er is te vinden in de mythe van de Oekraïense haat en hoeveel daarvan pas in een later stadium is geconstrueerd. Voor Galant is het meeste een constructie, maar het feit dat Oekraïeners zelf slachtoffer werden van anderen, betekent niet dat zij zich niet schuldig maakten aan het vervolgen van Joden.

Bloedlaster

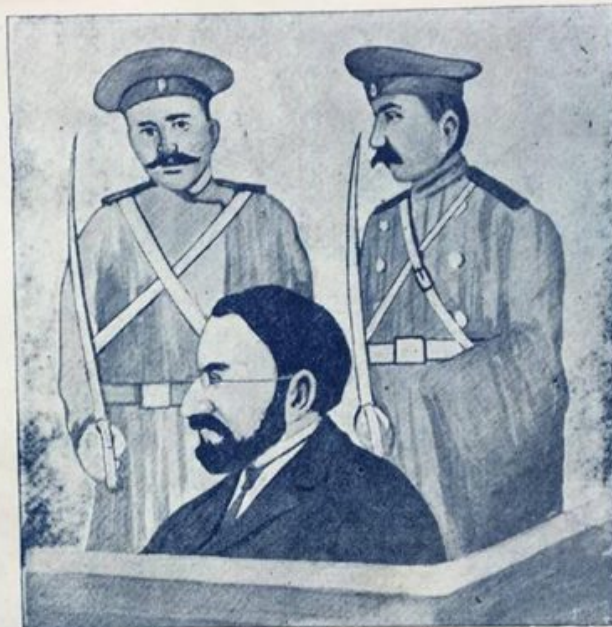
In zijn studies ging Galant uitvoerig in op beschuldigingen van bloedlaster. Voorbeelden hiervan zijn zijn artikelen 'Slachtoffers van een rituele beschuldiging in Zaslav in 1747 (volgens documenten van het Centrale Archief van Kiev)' en 'Het proces van rituele moord in de stad Dunai in 1748'. Het is logisch dat zijn belangstelling zou uitgaan naar rituele moorden, aangezien dit fenomeen onder de tsaren Alexander II en Nicolaas II en ook in Europa (de zaak Tisza Eszlar is daarvan een voorbeeld) opnieuw was opgedoken. In Rusland organiseerde de regering in 1879 een bloedlasterproces in Kutasj, terwijl in 1898 in Vilna het proces tegen David Blondes* plaatsvond. Het beruchte Beilis-proces vond plaats in Kiev van 1911 tot 1913. Galants algemene bijdrage in het kader van de bloedlaster was het aantonen van de evidente valsheid van dergelijke beschuldigingen, reeds in de vijftiende eeuw.

* De jonge Joodse barbier David Blondes werd door zijn Poolse dienstmeisje beschuldigd van aanranding en vervolgens gevangengezet. Omdat de aanklacht kort voor Pesach werd ingediend, begonnen geruchten de ronde te doen dat het meisje gewond was geraakt om bloed te verkrijgen voor rituele doeleinden. (red.)

Бейлису вручается обвинитель-
ный актъ.

מ'נעט בולס'ען אונזער דעם
בעשולדעניגט-אקט

Бейлисъ на скамьѣ подсудимыхъ.
Булс айף דע- בעשולדעניגט-אקט

Afbeeldingen in een zeldzame Russisch-Jiddisje publicatie uit 1913 met de belangrijkste figuren en gebeurtenissen rond het Beilis-proces. Uit de collectie van de Nationale Bibliotheek van Israel.

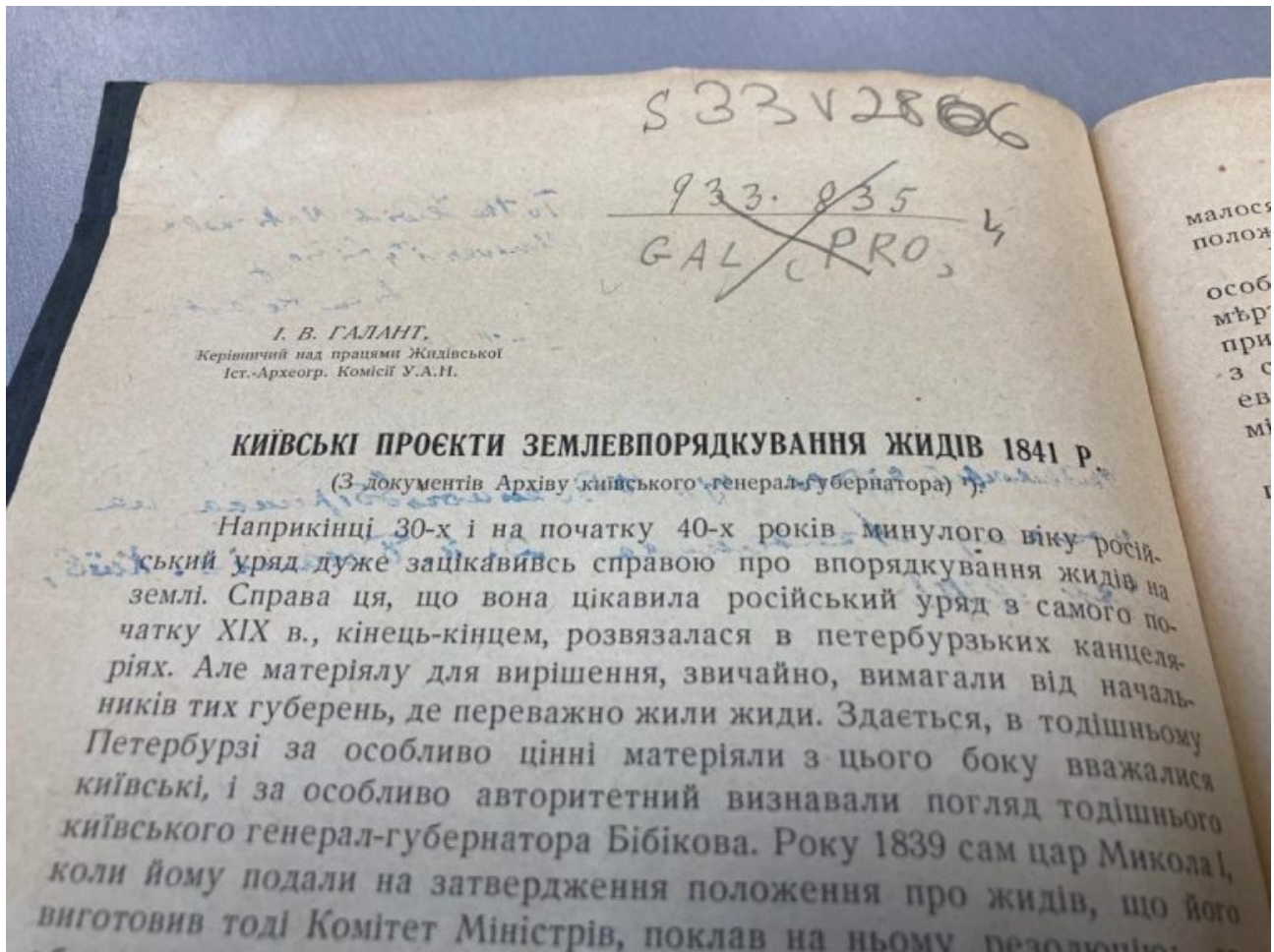
In zijn artikel over Zaslav schetste Galant dat proces als een van een groot aantal vergelijkbare aanklachten van Polen tegen Joden. "Het midden van de achttiende eeuw werd in de geschiedenis van het Poolse jodendom gekenmerkt door een extreem aantal rituele processen die in de meeste gevallen zouden eindigen met wrede executies."

Deze beschuldigingen begonnen echter veel vroeger dan de achttiende eeuw. Galant noemt, op basis van onderzoek door Sergei Bersjadsky (een niet-Joodse historicus die zich bezig hield met de geschiedenis van Joden in Litouwen 1850-1896, red.), een aantal incidenten uit het verleden op: "... de Krakauer pogrom van 1407 werd juist door een vals gerucht van een rituele moord veroorzaakt." En er waren ook incidenten in 1564, 1576, 1617, 1619, 1636, 1639, en 1690 - "stuk voor stuk was hier sprake van giftige beschuldigingen tegen Joden die bestaande wetten en regels zouden hebben overtreden."

Opnieuw liet Galant zien dat Polen de ware oorzaak waren van de Joodse pijn. De Polen gebruikten Joden als gemakkelijke zondebok voor alles wat er mis ging onder het Poolse bewind, de Poolse economische problemen en de religieuze wankelmoedigheid van de katholieke kerk. Galant maakte er een punt van aan te tonen dat zowel Joden als Oekraïeners slachtoffers waren in het Joods-Oekraïense conflict: beide bevolkingsgroepen waren arm, weerloos en hadden te lijden. Elk volk achtte de ander schuldig aan zijn pijn. Polen, dat volgens Galant verantwoordelijk was voor de moeilijke levensomstandigheden in Oekraïne, zetten Joden en Oekraïeners tegen elkaar op.

Sovjetoverheersing en de Commissie Galant

Galants werk in de Sovjetperiode verschilde niet veel van zijn oeuvre van vóór de revolutie. Hoewel Galant in het Oekraïens en samen met andere Oekraïense geleerden publiceerde, nam hij de Russische staat en de Joden, het geweld tegen Joden in de negentiende eeuw en het eerste decennium van de twintigste eeuw als onderwerp. Hij vertrouwde op archiefmateriaal dat hij eerder had verzameld en was niet in staat (of niet bereid) gebruik te maken van de nieuwe proletarische bronnen en benaderingen van de Joodse geschiedenis. Daarin leek hij op de 'burgerlijke' historici van het tijdperk vóór de revolutie. In de jaren twintig van de twintigste eeuw publiceerde Galant een aantal artikelen in het Oekraïens en stond hij tevens aan het hoofd van de Joodse Historische Archeologische Commissie, later bekend geworden als de Commissie Galant, die twee bekende historische boeken heeft uitgegeven. Galant was de enige betaalde werknemer van de commissie, en het is de moeite waard om zijn rol zorgvuldig te bekijken.

Een van Galants artikelen in het Oekraïens over de Joodse geschiedenis van Kiev, in 1928 door hemzelf geschonken aan de Joodse Nationale en Universiteitsbibliotheek (de huidige Nationale Bibliotheek van Israël)

Terwijl vele wetenschappers Rusland na 1917 zo snel mogelijk verlieten, bleef Galant. Hij slaagde er zelfs in het vertrouwen van de nieuwe machthebbers te winnen. In 1919 vroeg een groep historici, onder wie Galant, Benzion Dinaberg (Dinur), A. Kagan en Jacob Izrailson toestemming om binnen de Oekraïense Academie van Wetenschappen in Kiev een Joodse Historische Archeologische Commissie op te zetten. De groep deed een oproep:

"Joden in Oekraïne hebben een eeuwenlange geschiedenis. Het lot van de Joden was nauw verbonden met het lot van het Oekraïense volk. Joden speelden een belangrijke rol in het economische en culturele leven van Oekraïne. Ondanks dat alles bestaat er nog steeds geen systematische geschiedenis van de Joodse geschiedenis in Oekraïne. Het ontbreken van een dergelijke geschiedenis heeft veel verwarring veroorzaakt en veel onjuiste ideeën geschapen over de Joodse activiteiten in Oekraïne en de interactie tussen het Oekraïense en het Joodse volk."

Volgens historica Victoria Khiterer was Galant de initiatiefnemer en kreeg het project de sympathie van gerespecteerde geleerden, onder wie de secretaris van de Oekraïense Academie van Wetenschawee delen die de Commissie in 1929 en 1930 publiceerde, stonden vol met het woord "zjid" (Jid), dat zowel in het Oekraïens als in het Russisch een negatieve connotatie had. Galant gaf de voorkeur aan "jevrej", een Russisch woord dat afkomstig was van het oude woord voor Jood, "ivri", maar hij werd afgepoeierd. De Joodse wetenschapper Saul Jakovlevitsj Borovoj (1903–1989) verklaarde de context van dit taalconflict:

"Veel in de bundel was schokkend; vooral de titel, 'Zjidovsky'. In de hele bundel werd het woord 'jevrej' [Jood] niet gebruikt, overal las men 'zjid', 'zjidovsky'. Galant vertelde mij dat een van de voorvechtsters van de Oekraïense taal had verklaard dat het woord 'jevrej' niet bestaat, de taal kent alleen 'zjid' en er is niks beledigends aan dat woord, zo beweerde hij. Het Oekraïens te gronde richten door de invoering van het 'vreemde' woord 'jevrej' is niet toegestaan. (Even terzijde: in de Centrale Raad [het parlement] lieten de afgevaardigden van de Joodse partijen die daarin zitting hadden - zionisten, Poale-Tsion, Bundisten en anderen - weten dat het woord 'zjid' dat door verscheidene sprekers werd gebruikt, hen onaangenaam in de oren klonk. Het hoofd van de Raad, Mychailo Groesjevsky, verzocht sprekers dit woord niet meer te gebruiken, ook al heeft het woord 'zjid' in het Oekraïens geen enkele kwetsende nuance maat in het vervolg 'jevrej' en 'jevrejski' te zeggen)."

Aangezien vele van de documenten betrekking hebben op Russische aangelegenheden zorgde het gebruik van 'zjid' voor minachting en een gebrek aan respect.

Dodelijker waren de bezwaren van de communisten waar het ideologische kwesties betrof. In het midden van de jaren twintig werd de commissie het onderwerp van hevige kritiek als een bastion van anti-Sovjetactiviteiten. De critici waren orthodoxe marxisten, met name de taalkundige Nahoem Sjtif die begin jaren twintig een belangrijke rol had gespeeld bij de opzet van het Joods Wetenschappelijk Instituut (YIVO) in Berlijn. Sjtif deponeerde in het geheim allerlei aanklachten bij partij-apparatsjiks. Hoewel we weinig weten van Sjtifs motieven is wel bekend dat hij in Berlijn geen vast betaald werk kon vinden en in een moeilijke situatie terechtkwam. Zoals veel emigranten overkwam, werden ook hem goede voorwaarden geboden voor zijn wetenschappelijke werkzaamheden, mits hij ermee zou instemmen naar Sovjet-Rusland terug te keren. Het is heel goed mogelijk dat hij, toen hij in Kiev terug was, inzag dat Galant een obstakel vormde voor een leidinggevende positie en dat hij derhalve moest worden verwijderd.

Affiche gedrukt in Kiev ter viering van de derde verjaardag van de overwinning van het communisme op het kapitalisme, november 1920.

De aanval op Galant bleek succesvol: hij werd ontslagen uit zijn functie bij de Joodse Historische Archeologische Commissie. Begin jaren dertig werd het hem verboden om in archieven te werken. Zijn leven als historicus was voorbij. Volgens Saul Borovoj kwam Galant aan zijn einde bij de massamoord door de nazi's in Babi Jar, op 29 en 30 september 1941. Over hoe het Galant is vergaan na zijn ontslag in 1929 en tot zijn dood in 1941 is weinig bekend.

Erfenis van een historicus

Ten minste één persoon schreef bijtend over Galant tijdens zijn glorie tijd onder het decadente bewind van tsaar Nicolaas II. Saul Borovoj verschaftte onderstaand vernietigend portret:

"Ilja Vladimirovitsj had het heel erg met zichzelf getroffen. Hij liep niet, maar bewoog zich voort als een vol wijnglas dat niet mocht morsen. De oude leden van de Academie in Kiev vertelden dat hij in de jaren vóór de Revolutie dagelijks langs de Krestsjatik slenterde met een hoge hoed op zijn hoofd en zijn wandeling afsloot met een kop koffie in café Samodeni, waar zijn bewonderaars op hem wachtten om zijn ideeën en politieke prognoses te aanhoren."

Deze beschrijving van een ijdele man die hunkerde naar status en het bestuderen van de geschiedenis gebruikte als middel om die te bereiken, bevat zeker enige waarheid, maar dat laat onverlet dat Galant serieuze geschiedkundige werken heeft geschreven, en die zijn ruimschoots meer dan louter een middel om zijn ego te bevredigen.

Ook moet worden opgemerkt dat Galant zijn eigen tijd weerspiegelde, een tijd die eclectisch en onstabiel was en die werd getekend door de opkomst van nationale gevoelens en een verschuivende cultuurpolitiek. Hij probeerde vast te houden aan het liberalisme, maar bewoog mee met de wind van het nationalisme en dat kostte hem uiteindelijk de kop - het zoveelste slachtoffer van het academische leven ten tijde van het Sovjetregime. Tegelijkertijd publiceerde hij belangrijk materiaal en presenteerde hij zijn eigen opvatting van de Oekraïens-Joodse geschiedenis als een voorbeeld van harmonie, het goede leven, waarin Oekraïne, ondanks alles, een zeldzaam toevluchtsoord was voor Joden in moeilijke tijden.

Hoewel de meeste Oekraïense Joden inmiddels zijn vertrokken, is het niet uitgesloten dat Galants reputatie in een onafhankelijk Oekraïne zou kunnen verbeteren en dat hij een plaats krijgt tussen andere personen die niet in één vakje zijn onder te brengen. Ik denk dat hij daar graag bij zou willen horen.

Vertaling: Raya Lichansky, 2022

Een eerdere versie van dit artikel werd oorspronkelijk gepubliceerd in Jewish History 34,4 (2021) 361-380 van Spring Nature. Het verschijnt hier in het kader van [Gesher L'Europa](#), het initiatief van de Nationale Bibliotheek van Israël om in contact te komen met mensen, instellingen en gemeenschappen in heel Europa en daarbuiten, door middel van het vertellen van verhalen, het delen van kennis en betrokkenheid bij de Joodse gemeenschap.

Zie voor de oorspronkelijke tekst [The Man Who Tried to Redefine Ukrainian Jewish History](#) op de website van de Nationale Bibliotheek van Israël.